

Изпълват се 145 г. от кончината на митрополит Иларион Макариополски



На 4 юни се изпълват 145 г. от кончината на митрополит Иларион Макариополски.

Според родословното дърво на еп. Иларион Макариополски родът му по всяка вероятност започва от Кесария Кападокийска – Мала Азия, където и сега има българи, потомци на някогашните заточеници от времето на св. патриарх Евтимий.

Родоначалник бил младежът Андроник от Имперетинско (Южна Русия), който живял в Кесария Кападокийска. Занимавал се с търговия. Като се започнала войната между Австрия и Турция през 1683 г., заедно с брат си оставил търговията, накупил цял керван коне и мулета и станали интенданти на турската войска. Така стигнали до Виена. Като привършила войната, прибрали се в България. Андроник отива в Балчик, после в Горна Оряховица, където се занимава с търговия. Оженил се, имал двама сина Иван и Христо. Иван отишъл в Арбанаси. Христо имал двама сина – Михаил и Димитър. Михаил след смъртта на баща си и брат си се преселил в гр. Елена. Тук се задомил за девойката Дойна. Имал няколко синове. Най-големият бил Андон

(после станал свещеник), а след него бил Стоян. Този Стоян Михалюв бил кмет и черковно-училищен настоятел, оженил се за Йордана, дъщеря на х. Стоян Топала. Имал две дъщери и седем сина. Стоян е вторият му син (кръстен на дядо си по майчина линия), бъдещият монах Иларион. Роден е през м. септември 1812 г., галъовно наричан Цончо.

През 1816 г. еленчани с жените си отишли на поклонение (хаджилък) в Йерусалим. С тях бил и Стоян с жена си и четиригодишния си син Стоян – Цончо.

Тези сведения за родословното дърво на Иларион са от неговия чичо Никола Михайловски (бащата на Стоян Михайловски).

Цончо бил на осем години, когато го дали да се учи при даскал Дечо, (сетне свещ. Андрей Робовски, ревностен проповедник и свещенослужител като баща си поп Дойно – “пламенен ученик на отец Паисий”).

През 1825 г. Цончо бил даден в Търново при знаменития кожухар Цаню Трявналията да учи кожухарство. Цончо изкарал “чираклъка и калфалъка” и с бащин капитал отворил свой кожухарски дюкян, а в една от “одаите” на старите търновски “ханища” издържал калфи и чираци, между които бил и по-малкият му брат Михал. Възпитан във вяра и благочестие в родния си дом и в училище, Цончо в свободните часове от деня четял религиозна книжнина. Не след дълго време той напуснал търговията в Търново, прибрал се в Елена. Родителите му го препоръчали на духовника Арсений при Хилендарския метох в града, на когото в онова време гостувал хилендарският проигумен Дамаскин. През есента на 1831 г. с двама хилендарци Цончо заминал с някои поклонници за Хилендарския манастир в Света Гора. От гр. Елена поклонници за Света Гора тръгвали винаги на 9-10 ноември, за да бъдат там на празника на манастира “Въведение Богородично” (21 ноември). На следващата година в Хилендарския манастир Цончо приел монашество с името Иларион (по сведения от архива на С. Раковски).

По онова време в кулата на Хилендарския манастир бил затворен един монах. Сутрин и вечер един от служителите на манастира му носел вода и хляб. Младият монах Иларион се заинтересувал кой е затворникът и отишъл да го види. Разговорът с него тъй се понравил на Иларион, че пожелал той да изпълнява задължението сутрин и вечер да му носи хляб и вода. Намерили се обаче манастирски хора, които писали до Цариград на патриарха за тази услуга на младия монах и последвало нареждане никой да не посещава този затворник освен определения манастирски слуга. Иларион трябвало да се

подчини. Кой бил този затворник? – Архимандрит Неофит Петрович.

Иларион обичал просветата и постъпил в гръцкото училище в Карея – където е централното управление на Света Гора. Там в продължение на две години изучавал гръцки език. През 1834 г. заминал за остров Андрос, един от Цикладските острови на Бяло море, и постъпил в училището на прочутия педагог и философ Теофил Каири. По-сетне Иларион взел братята си Никола (бащата на Стоян Михайловски) и Димитър да учат при Каили. Там постъпили и други родолюбиви български младежи. Гръцките ученици се държали надменно. Едни казвали, че българите трябвало да се слоят с гръцкия народ, други – че българите имали цигански произход. Професорът по история говорел със злоба против славяните. Балканският полуостров бил гръцки и малките народи: българи, власи, албанци, трябвало да се “слоят с благородния гръцки народ”. По време на обяд един ученик грък, като четял някои исторически летописи, прочел за победата на хан Крум над император Никифор и викнал истерично: “Как е възможно един варварин да убие византийски император!” и паднал в несвяст. В суматохата Иларион прошепнал на седящия на трапезата до него ученик българин: “Възможно ли е, българите да очакват нещо добро от гърците?”

Професор Каили, “захласнат фанатик грък”, изпаднал в страшна ерес, отричаща Божественото достойнство на Иисус Христос. Някои от българските ученици се увлекли по ереста на Каили, но скоро се осъзнали. Българските ученици четели съобщения във вестниците, че гръцките владици из българските предели правят дарения на гръцки училища и болници, и се възмущавали, знаейки че “парите със сила са ги смъквали от гърба на българите”. При всичко това, насърчени от Иларион Михалюв и Иван Добрювич от Сливен, основали тайно родолюбиво дружество “Славянобългарско ученолюбиво дружество”, което да работи за “свестяване” на българския народ с просвета. Уставът на дружеството бил написан на гръцки, сред целите на дружеството още вписали “изпъждане на гръцките владици из България и заместването им с български”. Членуващите ученици се задължавали ежегодно с членски внос 100 гроша, та като се набере капитал, от лихвите да се издържа българското училище за учители в Белград. За председател на дружеството избрали Захарий Струвски, за деловодител – Иван Добрювич, касиер – Ст. Чомаков, членове – Иларион, братята му и много други. Два пъти в седмицата се събирали за четене на преводи от славянски на Иларион – четял и превеждал на български. За да не бъдат преследвани, разбрали се помежду си пред тях да разговарят на гръцки език. От гръците се учили да пазят и ценят своето, българското.

Училището на еретика Каили било закрито през 1839 г. по нареждане на правителството. Предугаждайки събитията българите, които учили там още преди завършване на първото полугодие, през 1838 г. напуснали училището и се преместили в Атина. Като се закрило училището на ересоначалника, Патриаршията наредила всички негови възпитаници да бъдат подложени на изпит от богословска комисия, председателствана от ректора на Куручешменското училище. След това един неделен ден от амвона на патриаршеската църква били заставени да прокълнат ересоначалника, също и учението му, след което били приемани в Куручешменското училище. По същото време в това училище са се учили Сава Ст. Раковски от Котел, Сава Илиев от Сливен и много други. Дружбата на Иларион със Сава Раковски тогава се е затвърдила. Иларион бил предан на това дружество и за добрия успех на един изпит Сава Илиев бил наречен от ректора на училището “евкарпидос”, а Иларион го побългарил – Доброплодни.

На 22 септември 1848 г. в Солун монах Иларион бил ръкоположен за дякон от митрополит Йероним, а на следния ден за йеромонах. Назначен бил за писар в Патриаршията. Превел от руски “Православно учение или съкратено

Християнско богословие” от митрополит Платон. Поискал да замине да учи в Русия. Патриархът отказал да му съдейства под предлог, че нямало обичай духовници да се учат в Русия. Той напуснал писарската длъжност и почнали тежките години на неговото ревностно дело “Църкви и Отечеству на ползу”. (Църковен вестник, бр. 7/2005 г.)

Животоописание

Иларион Макариополски е един от водачите на църковно-националната борба. Роден е през септември 1812 г. в гр. Елена. Първоначално учи в родния си град, а след това – в гръцкото училище в с. Арбанаси. През 1831 г. отива в Хилендарския манастир на Света Гора и на следващата година приема монашество. Продължава образованието си в гръцките училища в Карея (столицата на Света Гора) и на о. Андрос, Гърция, след което завършва гръцка гимназия в Атина.

За да продължи образованието си, заминава през 1841 г. в Цариград. Там се запознава с Неофит Бозвели и става негов близък сподвижник и помощник в борбата за извоюване на църковно-национална независимост. В прошения до Високата порта излага българските искания за самостоятелна българска църква. Заради това по искане на Цариградската патриаршия е заточен (1845-1850 г.) в Света Гора. Освободен е чрез застъпничеството на руския учен Андрей Муравьов.

След завръщането си в Цариград разгръща още по-активна дейност в църковно-националното движение. Избран е за духовен глава на цариградските българи. За известно време предприема обиколка из българските земи, участва и в борбата на Търновската епархия против тамошния гръцки владика.

В началото на 1858 г. се връща в Цариград. През същата година е ръкоположен за епископ и става предстоятел на Българската църква в столицата на Османската империя. Това му дава право да представя своите сънародници в Цариград както пред Цариградската патриаршия, така и пред Високата порта.

На тържествената великденска литургия на 3 април 1860 г. еп. Иларион не споменава цариградския патриарх и с тази си дръзка постъпка дава открит израз на желанието на българския народ да скъса с гръцката църковна зависимост и върховенството на Цариград. Отново е заточен, този път в Мала Азия (1861-1864 г.). Преди заминаването си отправя (заедно с Авксентий

Велешки) завет до българския народ да се бори до окончателното извоюване на църковната си независимост.

Последните години от живота му са не по-малко наситени. След учредяването на Българската екзархия (1870 г.) е избран във Временния екзархийски съвет и е член на първия ни Св. Синод. През 1872 г. е избран за търновски митрополит. През 1874 г. полага основите и на първото богословско училище (Петропавловската духовна семинария) в манастира “Св. Петър и Павел” край Лясковец.

Умира 4 юни 1875 година в Цариград. Там, в двора на Желязната църква “Св. Стефан”, е погребан редом с Авксентий Велешки, Паисий Пловдивски и други.

bg-patriarshia.bg